

DANMARK

STOD UBEVÆBNET —

Af JEPPE BRO

DAGENS nyt fra Danmark: dristige sabotører — pimpernelle — selvopofrende patrioter — vaabenkup à la Balkan — kan der virkelig være tale om det samme snusfornuftige, selvglade folk, som den morgen i April lod sig overrumple og sit land besætte uden modstand? Og som indtil for nylig tilsyneladende nød sit materielle vellevned med relativ ligegladhed foran okkupationens ydmygelser?

For de fleste er det danske folks reaktioner under krigen sikkert vanskelige at forklare. Men den, som selv har haft lejlighed til at sammenligne dem med udviklingen i andre af de okkuperede lande i Europa, kan forstaa Danskernes holdning. En saadan sammenligning kaster nyt lys over den danske modstandsbevægelse og giver yderligere respekt for det valg, som den 29 August blev truffet af et maalbevidst og enigt folk.

Europas okkuperede lande — dette tørre, krigstekniske udtryk dækker en række stater, hvis befolkning er mishandlet til ukendelighed af krigen. Hverken okkupationsmagten eller udenforstaaende allierede og neutrale kan danne sig et sandt billede af den mentalitet, der hersker her, hos tidligere velstaaende, fredelige og frie folk (det fremgaar bl. a. tydeligt af de forsøg, der gøres paa at fremstille den i bøger eller paa scenen og paa film af folk, der ikke kommer direkte fra et okkuperet land). Baade aarsag og virkning af denne vor tids form for kronisk krigspsykose er saa voldsomme og dybtgaaende, at de er ufattelige for dem, der stadig kun kender førkrigstidens civiliserede tilstande, maaske i moderat ændret form.

Krigens aandelige pres paa disse folk begyndte med det store chock: den tyske krigsmaskine rullede som en lavine, som hjulpet af et ondt forsyn, ind over dem og knuste alt; landets forsvar og dets selvtillid, dets byer og dets illusioner. Folket stod som lam-

met, dets hukommelse udviskedes, og blev — med fortiden — begravet under støvede ruindynger.

Derefter okkupationstiden. Med skud og støvletramp paa mørke gader; deportationer og henrettelser; Gestapo; Quislinger; det daglige liv opfyldt af kampen for de mest elementære livsfornødheder; en haandgribelig kamp mod undertrykkernes moderne plyndringsmetoder, rationering, forbud, love; selv den fredeligste borger tvinges til, hvis han vil opretholde livet, at handle mod det retsbegreb, som han før var stolt af at adlyde, og som nu skamløst udnyttes af erobrerne. Hans liv former sig med mørkelægning, natlige skyderier, luftalarm og voldshandlinger paa nærmeste hold saa dramatisk og fyldt af spænding og risiko, at krigen i dagliglivet tilsidst føles som noget uundgaaeligt.

Under disse omstændigheder fødes *modstanden* hos folket som en psykologisk og materiel nødvendighed. Der har fra begyndelsen ikke været noget valg for den enkelte. Krigen var et faktum fra den første dag. Og krigen forandrede folks begreber. Modstandens pris — rigdom, sundhed og selve livet — vænnes man til at betragte som gangbare betalingsmidler for værdier, som er større og mere uforgængelige. Muligheden for arrestation, henrettelse eller beslaglæggelse af ens ejendom forekommer paa baggrund af de i forvejen forstyrrede tilstande mindre opsigtsvækkende end tidligere en bøde for en færdselsforseelse, en mindre operation eller anskaffelsen af et nyt spisestuemøblement. — Det betyder ikke, at man elsker livet mindre end før. Heller ikke at folk gratis bliver helte. Men kun at overvejelserne, bevidste eller ubevidste, om ansvar og forpligtelser i forhold til den personlige risiko lettes under indtryk of omgivelserne.

Og nu Danmark. Før 1939, da Nazisterne endnu kun havde okkuperet Tyskland og var beskæftiget med at indgyde det tyske folk den lille rest af krigsaand, det ikke har af naturen, — da laa de danske øer som en isoleret, fredfyldt plet i udkanten af Europa. De dønninger som indledningsvis bevægede sindene ude i verden, naaede kun som smaa skvæt til de danske strande. Danskerne var fordybet i, med mere malplaceret end imponerende sindsro, at frisere deres lille sociale mønstergaard af et samfund til yderligere demokratisk fuldkommenhed. Og end ikke krigs-udbruddet forstyrrede denne sindsro.

En morgen var saa Danmark pludselig besat. Man vaagnede, og det hele var overstaaet. Man hørte i radioen eller læste paa

nedkastede flyveblade, at landet »midlertidigt og uden fjendtlige hensigter var taget under Tysklands beskyttelse».

Dette var et chock for befolkningen, men udelukkende af følelsesmæssig art. Den nationale stolthed, som hos Danskerne længe havde ligget godt gemt under en skal af realisme og selvironi, var dybt rystet. Men rent haandgribeligt var der intet sket. Og var chocket maaske dog større, end man i forvejen kunde have troet, saa bidrog den følgende tid kun til at udviske det igen. Okkupationen tegnede til at blive af samme teoretiske natur, som angrebet havde været det for befolkningen. De tyske soldater spadserede veldisciplinerede rundt som naive turister med fotografiapparater og Ansichtskarte. Praktisk talt ingen danske var faldet eller saaret i krigen, for der havde ikke været nogen krig. Mad og andre livsfornødenheder var der nok af. Hvorhen man vendte sig syntes alt at være ved det gamle.

Danmark stod ubevæbnet da den tyske hær den 9. april 1940 rullede ind over grænserne. *Men det danske folk stod endnu mere ubevæbnet*, da besættelsen et par timer senere var fuldendt, overfor de kamuflerede men systematiske forsøg paa aandelig voldtægt og materiel udnyttelse, der ganske som i de andre okkuperede lande skulde følge efter. Danskerne stod der med deres fredstidsmentalitet og normale begreber om forholdet mellem livets værdier, uden at synet af deres egne bombarderede huse havde rusket dem op til at kunne indse, hvad der stod paa spil. Folket var narret ind i et slaveri, som det ikke mærkede, og som man fortalte, var frihed. Og det forvirredes yderligere af erklæringer fra dets egen officielle regering. Fra ufølsomme fagpolitikere, som uden kontakt med folket fortsatte førkrigstidens egoistiske og materielt betonedede politik og manede til ro og orden og vellevned frem for alt. — Paa trods af alt dette maatte Danskerne nu paa een gang begribe, at de i realiteten var berøvet den frihed, som deres forfædre i 1000 aar havde betragtet som en selvfølge; at de var tvangsindlagt i den aktive krig, og at enhver præstation herefter var en præstation i krigen, for eller imod; og at de værdier, som for dem selv og for hele menneskeheden staar paa spil i denne krig, er saa uendelig store, at herefter alt andet maatte kunne ofres.

Et saadant psykologisk krav er ikke blevet stillet til noget andet af de af Tyskland angrebne landes befolkning. Alle har haft lejlighed til at gaa i skole i det mindste i et par dage i blitzbombning og granatild, med den brutalitet og umenneskelighed, som

de skulde kæmpe imod, demonstreret for øjnene af sig, saa selv den mest taabelige og jordbundne materialist kunde forstaa, hvad det gjaldt. Bevidst har Tyskerne udnyttet den lejlighed, de her havde til at undgaa at give et erobret folk anskuelsesundervisning i krig. Den undervisning, som andre steder blev fremtvunget af omstændighederne, og som overalt med usvigelig sikkerhed fremkaldte reaktion. Bevidst har de ved tilsyneladende menneskelighed og blidhed søgt at tilsløre Danskernes begreber, for dermed at undgaa endnu en aktiv fjende i stedet for den tøvende medhjælper og sympatisør, som de mente at have i det forvildede og bluffede danske folk med den tillokkende store smør- og svineproduktion.

Men det danske folk bestod prøven og fangede de tyske okkupanter i deres egen fælde. Det udnyttede sin relative ytringsfrihed til aandelig selvhærdning og blev sig bevidst, netop under kontakten med det »venligtsindede» tyske »kulturfolk», som dets modstander, som forkæmper for aandens og individets frihed; og det satte som symbol paa denne frihed sin nationale selvstændighed, personificeret i dets Konge.

Det lykkedes takket være folkets indre styrke; dets dybt rod-fæstede sunde fornuft og ærlighed, dets humanitet og sandhedskærlighed. Det lykkedes at fremkalde den karakterhærdning, den fanatisme og dødsforagt, som er nødvendig for krig, og som ellers opstaar som resultat af et liv midt i krigens grusomheder, ved en rent aandelig proces, uden ydre provokationer. For et folk, hvis natur er saa lidet følelsespræget og impulsiv som den danske, er dette en psykisk kraftpræstation.

Ekspllosionen den 29 August, og de talrige eksplosioner, som nu hver nat drøner over Danmark, er beviset paa, at det danske folk har erklæret aaben krig. At krigen vilde blive haard og koste tunge ofre, kunde man ikke i forvejen være i tvivl om. Og det har allerede vist sig. Men naar Danskerne havde styrke til — ubevæbnede — at erklære krigen, da vil de ogsaa have styrke til — bevæbnede — at vinde den.